

ИНФОРМАЦИОНЕ ОПЕРАЦИЈЕ ЗАПАДНИХ ОБАВЕШТАЈНИХ СЛУЖБИ У СРБИЈИ ОКТОБРА 2000. ГОДИНЕ

Милан Миљковић и Дарко Тадић
Министарство одбране Републике Србије

Такозване „обојене револуције„ или „демократске народне револуције„ представљају испланиране државне ударе које, уместо војске, изводи за ту сврху мобилисано и информационим операцијама изманипулисано цивилно становништво. У позадини „обојених револуција“ налазе се, у ствари, субверзивна дејства страних обавештајних служби, које уз помоћ многих „преносних каишева и механизма“, тј. појединих домаћих медија, политичких партија и невладиних организација, прикривено, по детаљно испланираној технологији, инструирају широке друштвене слојеве за извођење „државних удара“ и тиме, за потребе и интересе страних влада, реализују „прљави посао“ смене сопственог режима. Ова студија случаја идентификује најупечатљивије особености примене информационих операција обавештајних служби на примеру догађаја у бившој Југославији 2000. године. Активности западних обавештајних служби у Србији у овом периоду спроводили су, путем домаћих и страних медија, невладине организације и утицајни агенти.

Кључне речи: *психолошко ратовање, пропаганда, информационе операције, обојене револуције, медији, обавештајне службе*

Увод

Психолошко ратовање није нов појам у историји ратовања и комуникације. Развијајући се кроз историју, пре свега на технолошком плану унапређења ратовања и нових техника комуникације, мало шта се суштински променило у његовом основном значењу, а нарочито у погледу употребе. Иако овај термин у себи садржи једну вишедимензионалну појмовну раван, имајући у виду да психолошко ратовање, или психолошке операције (PSYOP)¹ представљају скуп различитих акција и поступака, комуникологија у облику пропаганде и других сродних активности заузима значајан део у овим активностима. Пропаганда је, наиме, за већину људи не-

¹ Psychological Operations (PSYOP, eng).

на највидљивија, али често и најкритичнија компонента, имајући у виду да сама основа психолошког ратовања има за циљ да освоји „срца и умове“ људи.

Главна функција психолошког ратовања јесте способност бројних психолошких и комуникацијских техника и метода да потисну или изокрену неконтролисану комуникацију између људи који су подвргнути њеном утицају, укључујући стварне и потенцијалне противнике на домаћем терену, као и јавности страних земаља. Контрола јавног мњења, медија, друштвених елита и најшире јавности које се налазе у овом процесу, је од примарног значаја. У пракси, модерно психолошко ратовање ретко нуди некакву „алтернативу“ насиљу, дугорочно гледано. Ствар је у томе да, као продужена политика њених креатора, психолошко ратовање почива на премисама једног друштвеног концепта (овде се пре свега мисли на земље Западног демократског система, као и Русију и Кину), које је засновано на принципу владавине јачег и елиминацији слабијих, и где принуда, насиље и манипулација фигурирају као „комуникација“, ограничавајући прилике за другачије, много изворније форме комуницирања међу људима, народима и државама.

Средином XX века, у теорији и пракси која се бави обавештајним деловањем и психолошким ратовањем, почиње да се појављује један нови термин који тежи да прошири дотадашња искуства у овој врсти пропагандне праксе. Развојем нових комуникацијских средстава, нарочито од осамдесетих година прошлог века па на овамо, електронске комуникације почињу све више да доминирају масовним комуникацијама. Појавом Интернета и сателитских мрежа које тренутним комуникацијским сигналом покривају целу планету, стварају се сасвим нови услови који су природу и домете комуникације подигли на један нови ниво. Као последица ових промена, информатичка револуција је знатно проширила технике и методе које се примењују у обавештајним и PSYOP операцијама, како на стратегијском тако и на тактичком нивоу планирања и употребе ових мера и акција у модерним ратним и мирнодопским активностима.

На стратегијском нивоу, уочава се потреба да се манипулише информацијама ширег карактера, које не морају увек да су везане за припрему, или непосредно извођење ратних операција. Уласком модерних друштвених заједница у еру информатичког друштва, у коме постоји мноштво информативних канала, средстава комуникације и медија, јавља се потреба од стране друштвених елита да успоставе ефикасну контролу над оваквом ситуацијом, као и да је искористе за сопствене циљеве, пре свега војне и политичке. За разлику од класичних PSYOP операција, које се везују за непосредне ратне тактичке акције и мере, сада се тежило да се манипулација информацијама прошири на много шири терен, и уводи се појам Информационе операције (ИО), који у себи садржи много шири концепт пропагандног деловања, него што је то случај са класичним психолошким ратовањем. Данас, једни од кључних носилаца деловања ИО, поред класичних медија, јесу Интернет, јавна дипломатија, као и деловање НВО сектора у земљама које су на мети обавештајних операција.

Примена информационе операције и обојене револуције према СРЈ и Републици Србији

Анализа истраживачке грађе о догађајима за време НАТО бомбардовања и у периоду промене власти у Републици Србији октобра 2000. године указује да су наведени догађаји имали карактеристику „обојене револуције“ са усклађеним субвер-

живним активностима западних обавештајних служби, у оквиру којих су значајно место заузимале активности тајне и јавне психолошке операције које су спроводиле администрације западних сила и њихове службе према тадашњем режиму и јавном мњењу у Савезној Републици Југославији, путем домаћих и страних медија, невладиних организација и утицајних агената.

Када се анализира посебност рада страних обавештајних служби према Савезној републици Југославији путем медија, у радовима наших безбедносних стручњака, које се могу се третирати као релевантни, налазе се подаци о начину финансирања, висини сума и фондова намењених психолошким операцијама које су западне обавештајне службе спроводиле путем медија у Србији пре НАТО агресије. Тако домаћи безбедносни експерти потврђују да су прве „јурише на југословенске медијске просторе“ извеле западне владине и невладине организације, које су, током 1997. и 1998. године, преправиле југословенски простор пружајући својим обавештајним службама уточниште да лагодно обављају посао.²

За анализу метода рада страних обавештајних служби према домаћим медијима, интересантни су ставови из књиге „Игра сенки“ Тима Маршала који указују на начине као су оне помагале опозиционе медије у Србији и опремале га са потребном опремом за емитовање програма.³

О информационим операцијама које су западне службе, у време бомбардовања СРЈ, спроводиле преко спољних медијских канала, у циљу свргавања Слободана Милошевића, присутни су подаци у западним медијима и њиховим архивским документима. Тако је према подацима британског *BBC Online*, од јула 1999. године, председник Клинтон у то време одобрио да ЦИА спроведе кампању за рушење са власти председника Милошевића. Тако је *BBC Online* у истом тексту прецизира да ће у окружењу СРЈ, у суседним земљама, од јула 1999. године почети са радом шест радио станица које ће 24 сата непрекидно емитовати на српском језику „про западне“ вести.⁴ Као додатна по-

² У својој књизи Сачекуша за Србију”, Зоран Мијатовић, бивши руководилац Службе државне безбедности Републике Србије, набраја датуме и суме за које је сазнала тадашња Служба државне безбедности (СДБ). Наводи се да УСАИД и Амерички информативни центар у Београду, фебруара 1997. године, издвајају 3.000.000 долара за новинаре, исту суму, за неке “опозиционе партије”, 2.000.000 “за неке синдикате, које су касније ставили у функцију своје политике”, пола милиона за неке невладине и хуманитарне организације. У септембру исте године издвојили су 1.000.000 долара за Радио “Б92”, у октобру 7.000.000 долара за медије у Републици Српској, а у новембру су дали 260.000 долара влади Црне Горе. У јануару 1998. 266.000 долара за дистрибутивну мрежу, којој УНЕСКО додаје још 400.000 долара. “У фебруару исте године УСАИД ће издвојити још 250.000 долара за финансирање појединих медија, којима ће диктирати уређивачку политику. Такође, наводи се, (Сорошов) “Фонд за отворено друштво” од 1997. године, а можда и раније, директно финансира “Нашу Борбу”, “Време”, агенцију Бета, “Радио Б92”, “Студио Б”, “Монтену”, као и “Коху Диторе”, дневни лист, сада косовског политичара Ветона Суроија.” Па још 3.000.000 долара од Америчког информативног центра за “Б92” током 1998. године, 200.000 за “Коху Диторе”, АНЕМ-у 4.000.000. “Паре”, дели и Хелсиншки одбор за људска права из Шведске. “Нашој Борби” 870.000 долара, “Радију Б92” 1.440.000 долара, “Кохи Диторе” 1.690.000 долара, “Хелсиншком одбору Србије” 1.593.000 долара. Види шире: Зоран Мијатовић, *Сачекуша за Србију*, Недељни Телеграф, Београд, 2007.

³ Тако се наводи да је британска Амбасада у Београду путем дипломатских канала и торби снабдевала потребном опремом независне електронске медије, између осталог и са опремом за декодирање која је омогућила Радију Б92 да телефонском линијом шаље у Лондон сигнал који потом ББЦ шаље на сателит одакле су мале независне станице у Србији преузимале програм Б92. Види шире: Тим Маршал, *Игра Сенки*, Самиздат Б92, Београд, 2002, стр. 32.

⁴ “CIA ordered to topple Milosevic”: US report, *BBC Online*, 6 July, 1999, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/387463.stm>

тврда може да послужи документи које је објавио Национални архив САД, који представљају збирка депеша под називом „Круг око Србије“, које говоре о наведеној мрежи радио предајника распоређених у суседним земљама. Циљ овог пројекта „прстен око Србије“ био је да се у информативном простору Србије изврши пробој прозападних информација које ће извршити утицај на домаће јавно мењење.⁵

Америчка влада је наставила после завршетка бомбардовања да финансира српску опозицију и медије у Србији, и пружа им додатну помоћ у потребној опреми и техници. Тако је око 35 милиона долара дато српској опозицији у години пре избора који су одржани у септембру 2000. године. Помоћ је укључивала и радио уређаје и опрему за опозиционе радио станице, компјутерску опрему, телефоне и факс машине за неколико опозиционих организација. Опозиционим медијима дато је додатних 6 милиона долара од стране институција ЕУ. Две организације, које су биле под окриљем америчког Националног фонда за демократију (NED) обезбедиле су додатних 4 милиона долара за активирање гласачког тела у Србији.⁶ У пропагандном раду према режиму Слободана Милошевића, било је планирано да важну улогу одиграју локална средства јавног информисања, која нису била под цензуром режима, преко којих се могла издавати периодична штампа, где су постојале радио-станице, па чак и локалне телевизије које нису биле под директном режимском контролом.⁷

Примена информационих операција путем невладиних организација

Када су у питању подаци о активностима обавештајних служби преко невладиних организација у Србији, интересантан је податак да је свега 26% невладиних организација настало у периоду до 1989. године, а чак 58% у периоду између 1990. и 2009. године. Анализу сарадње западних земаља са НВО у Србији, реализоваћемо у вези са покретом „Отпор“. Важна карактеристика рада Отпора била је та да се ова организација од самог почетка свога рада фокусира на не само на финансијску, него и организациону и методолошку помоћ из иностранства. Хронологија ангажовања страног фактора, западних дипломатских и обавештајних капацитета, као и невладиних организација у подршци раду Отпора, према доступним подацима је следећа:

– сарадња страног фактора са покретом Отпор први пут се јавила 26. јуна 1997. године, када је Амбасада САД у Београду потписала уговор са представницима Студентске иницијативе (претечом покрета „Отпор“) који је био вредан 8.980 долара. Основ за

⁵ У овој операцији учествовала је и Хрватска. О томе сведоче и извештаји америчких дипломата који су априла 1999. године успоставили контакт са замеником министра за телекомуникације у Влади Хрватске Домиником Филиповићем. Том приликом је договорено да ХРТ уступи Американцима свој предајник Кула у Бељу у Славонији за емитовање програма усмерених против Милошевићевог режима у Београду. Рад ових медија је САД издашно помагала како би се смањио утицај државних медија СР Југославије. Углавном је емитован и преузиман програм на српском језику „Гласа Америке“ и Слободне Европе“, као и осталих страних и домаћих станица. Види шире: „Клинтон прстен око Србије“, *Новости*, 30. март 2014, стр. 4.

⁶ Steven Erlanger, "Milosevic, Trailing in Polls, Rails Against NATO," *New York Times*, September 20, 2000.

⁷ Andrić Ivan, Intervju Stivu Jorku za film "Rušenje diktatora", 30.11.2000., http://www.snsd.org/images/dokumenti/Publikacije/rusenje_republike_srpske.pdf

закључивање уговора било је пружање помоћи за реализацију циљева наведених у самом уговору. Исплате, које су махом биле готовинске, полако су модификовале Студентску иницијативу, да би се у крајем 1998. први пут у јавности појавио покрет „Отпор“,⁸ који је по сећању учесника, 10. октобра 1998. основала малобројна група студената.⁹

– значајнија методолошка, финансијска, организациона помоћ и из иностранства Отпору уследила је тек неколико месеци после бомбардовања СР Југославије, које је почело у марту 1999. године.

– неколико дана по окончању бомбардовања, у издању невладине организације „Грађанска иницијатива“ у Новом Саду је изашла мала по обиму (84 странице) књига Џина Шарпа „Од диктатуре ка демократији“.¹⁰ Књига је у Новом Саду штампана у неколико хиљада примерака и дељена је бесплатно, углавном међу студентима.

– средином јуна 1999. године у Берлину, одржан је састанак једног од руководиоца Отпора са представницима једне западне земље где је саопштено да представници запада желе „да Милошевић не буде више ни у фотељи председника, ни у Србији, него у Хагу“. Представници Отпора, су том приликом били представљени једном искусном америчком дипломати који је много година провео на Балкану. Према доступним подацима, наведени дипломата се спремао да стане на чело групе америчких службеника који су се из Будимпеште бавили „мониторингом“ Србије.

– наведени подаци указују да је већ у периоду јун-август 1999. године у Будимпешти формирана посебна организациона структура америчких службеника чији је задатак био да руководи и усмерава активности према Србији. Њихове активности биле су координисане са представништвом Међународног републиканског института, који је, такође у то време отворио представништво у Будимпешти. Постоје и подаци да су САД почетком августа 2000. године, у Будимпешти отвориле посебну канцеларију за помоћ опозиционим партијама у СРЈ. Према доступним подацима, у тој канцеларији је радило најмање 30 америчких експерата за психолошке операције, од којих су поједини раније већ били ангажовани и имали искуства у извођењу психолошких операција у Ираку.¹¹ Не улазећи у дубљу анализу о броју и структури наведених „канцеларија“, из доступних података јасно произилази да је у Будимпешти, већ средином 1999. године формирана интересорна група америчких дипломатских и представника обавештајних служби, које су заједно са представницима америчких НВО и експерата за психолошке операције спроводиле информационе и друге активности према Србији.

– значајнија финансијска и организациона помоћ Отпору, по речима Пола Б. Макартнија, службеника Националног фонда за заштиту демократије, уследила је од августа 1999. године. Макартни је организовао серију састанака са руководством „Отпора“ у Подгорици (Црна Гора), Сегедину и Будимпешти (Мађарска).

⁸ *Nevladine organizacije kao faktor izazivanja i upravljanja društvenim krizama i konfliktima*, http://vendetabla.de.blogspot.com/2013/01/blog-post_4.html.

⁹ Cohen Rogen., „Who Really Brought Down Milosevic?“, *New York Times Magazine*, November 26, 2000., <http://www.nytimes.com/2000/11/26/magazine/who-really-brought-down-milosevic.html>

¹⁰ Директор ове НВО, Миљенко Дерета, добио је финансијску помоћ од Freedom house из САД да штампа и дистрибуира 5.000 примерака књиге Џина Шарпа која је имала своје прво издање 1993. године. Види шире: Gene Sharp, *From Dictatorship To Democracy: A Conceptual Framework for Liberation.*, The Albert Einstein Institution, East Boston, 2002

¹¹ „US Anti-Yugoslav Office Opens in Budapest“, Tanjug, Belgrade, August 21, 2000.

– интензивирање активности Отпора пратила је и интензивирање активности страних служби на обавештајном плану, тако да је, према доступним подацима, у септембру 1999. мрежа западних „агената од утицаја“ у Југославији била у потпуности обновљена. Рад на психолошком утицају и на врвовању тајних присталица из редова актуелног режима спада у класичне методе обавештајног оперативног рада. У овом смислу вероватно је најинтересантнија књига Тима Маршала „Игра сенки“, у којој он открива да су западноевропске службе активно почеле да раде на проналажењу „талената“ у Југославији тек у другој половини 1999. Године. Ишле су тако далеко да су „интересантне понуде“ давале не само оперативцима или новинарима, већ и министрима југословенске владе у њиховим сопственим кућама. Логика је била крајње једноставна: „Милошевићева прича је ионако завршена, треба да мислите како да сачувате себе“.¹²

– обука и састанци сарадника америчких невладиних организација са представницима Отпора интензивирани су у крајем 1999. године, тако да се, по речима сарадника Међународног института Републиканске партије, Данијела Калингерта, од октобра 1999. Године, он састајао 7 до 10 пута са руководиоцима „Отпора“ у Мађарској и Црној Гори и Бугарској. Састанци који су организовани, редовно су били под надзором агената страних служби.¹³

– на састанку у Будимпешти, крајем 1999. године, под окриљем Међународног републиканског института (ИРИ), представници обавештајних служби САД организовали су обуку за 12 српских активиста из Отпора.¹⁴ Обуком је руководио Роберт Хелфи, пензионисани амерички војни обавештајцац и аташе,¹⁵ што су 2004. и признали бивши чланови руководства „Отпора“.¹⁶ Циљ обуке је био да представници Отпора схвате и савладају технике ненасилних метода рушења ослонаца режима Слободана Милошевића.¹⁷ На том састанку су усвојене неке од основних пропагандних техника деловања, пре свега са циљем рушења ауторитета Слободана Милошевића.¹⁸

¹² Маршал Тим, *Игра сенки*, Београд, 2002, стр. 168.

¹³ *Ibid.*, стр. 164-170.

¹⁴ Gene Sharp, *Self-liberation*, Albert Einstein Institution, First Edition, May 2002, p.12

¹⁵ Пуковник Роберт Хелфи, до одласка из активне службе, био је официр ДИА (обавештајне службе Министарства одбране САД), да би касније, у својству војног аташеа, боравао у земљама Југоисточне Азије. Бавио се обучавањем Бурманца и Кинеза техникама грађанске непослушности. Одржавао је семинаре у Хонгконгу за обучавање „ненасилном отпору“ студентских вођа, који су касније учествовали у догађајима на тргу Тјананмен..

¹⁶ Marijana Milosavljević, „Janjičari globalizma, Otpor i izvoz revolucije“, *NIN*, 2.12.2004, http://stari-sajt.nspm.rs/PrenetiTekstovii/2004_nin_otpor.htm

¹⁷ Стратегија активности НВО у рушењу политичких режима заснива се на делу америчког аутора Џина Шарпа „Од диктаторског режима до демократије“. Шарп је један је од највећих стручњака из области ненасилног отпора. Дипломирао је социологију на Државном универзитету Охајо (1949), постао магистар социологије (1951), а затим и доктор политологије на Оксфорду (1968). Током 1983. године, у оквиру рада на Харвардском универзитету, основао је Институт Алберта Ајнштајна, у коме ради као водећи истраживач. Институт се бави глобалном применом ненасилних технологија, финансира га Институт за отворено друштво и Национални фонд за заштиту демократије. На челу ове установе стајао је пуковник Роберт Хелви, официр војске САД са тридесетогодишњим стажем, који је 1991. напустио службу.

¹⁸ Обука припадника Отпора била је пажљиво разрађена, нарочито у области тактичке- ненасилне комуникације, односно примене такозване методе „конфликт резолуције“. Поред учења „гандијевских метода“, полазници су подучавани како да пасивним физичким отпором и изазивањем „ненасилних“ нереда (буком и физичком обструкцијом), прекидају режимске манифестације, ометају трибине, говоре, про-

– у периоду од августа до октобра 1999. „Отпор“, који је до тада радио као један од опозиционих студентских кружока, добија солидно финансирање и преусмерава се на сасвим друге циљеве него што је борба за демократизацију универзитетског живота. Његова „мета“ постаје актуелни режим.

– у следећим месецима, уз подршку западних обавештајних служби, припадници Отпора су, према Тиму Маршлу, водили све чвршћу и најширу операцију која је требало да доведе до пада Милошевића: произвели су готово три милиона пропагандних постера у штампарији на тајном локалитету, дистрибуирали око 5000 спрејева са бојом студентским активистима да по целој Србији да испишу по зидовима анти-Милошевићевске графите и организовали „витално“ паралелно пребројавање гласова.

– покрет „Отпор је, до пред саму смену власти у Србији, постао политичка организација крајње разгранате структуре, са прикривеним руководством, неприметно, али строгом хијерархијом и јаком унутрашњом цензуром.¹⁹ Најважније стратешке одлуке доносио је уски круг лица далеко од очију јавности. Имали су представника „Отпора“ за контакте са медијима, представника за контакте са страним менторима, за састављање парола и маркетинг, за превоз и дистрибуцију илегалним каналима десетина тона пропагандног материјала.²⁰

– У пропагандном раду отпора ангажовано је и око 37 пријатељских невладиних организација, које су формално учествовале у реализацији кампање, али је руковођење акцијама увек било у рукама „Отпора“.²¹

– Управа за аналитику Сектора за јавну безбедност МУП-а Србије је у јуну 2000. године, за интерну употребу, објавила малу брошуру са ознаком „Строго поверљиво“. У брошури се говори о постојању покрета „Отпор“ и његовом финансирању од стране страних обавештајних служби.²²

– За време догађаја од 5. октобра 2000. године, задатак кадрова „Отпора“ био је да у целој Србији започну акцију ненасилне блокаде полицијских станица и војних

воцирају полицију на насиље, а потом документују и публикују у медијима то насиље, ради стварања анти-режимског сентимента. Истовремено су подучавани како да „седуцирају“ режимске представнике на пример, тако што ће полицијцима и војницима делити цвеће и памфлете; Како да шире дезинформације- и то тако што ће економске недаће настале као резултат санкција, упорно приказивати као грешке режима- или како да манипулишу пензионере: наводним залагањем за решавање њиховог статуса. Види шире: <https://miodragnovakovic.wordpress.com/tag/miodrag-novakovic/>.

¹⁹ „Отпор“ уводи низ процедура за учлањење које су морали проћи нови чланови да би се доказали. Као прво, за њих су морали гарантовати пријатељи већ учлањени у покрет. Друга, важнија фаза ширења чланства и иницијације била је посвећена семинарима о „ненасилном отпору“. Тек после свих ових тестова нови члан је могао да буде стављен на списак за наплату свих додатака. На пример, у децембру 1999. новом члану покрета који је предложио оснивање нове филијале „Отпора“ у једном провинцијском градићу, било је исплаћено 130 долара за организационе трошкове, 106 издат мобилни телефон и пропагандни материјал (неколико паковања летака и флајера, ролне постера, паковање спрејева са бојом, мајице са знаком „Отпора“). По изјавама представника „Отпора“, они су успели да оснују 130 регионалних представништава са укупно око 70 хиљада чланова, што је очигледно преувеличан број.

²⁰ Cohen Rogan., „Who Really Brought Down Milosevic?“, New York Times Magazine, November 26, 2000, <http://www.nytimes.com/2000/11/26/magazine/who-really-brought-down-milosevic.html>

²¹ Pjotr Iljčenkov, „EKSPRES-REVOLUCIJA“ U SRBIJI, str. 101. http://www.snsd.org/images/dokumenti/Publikacije/rusenje_republike_srpske.pdf

²² „Informacija o protivzakonitim delatnostima fašističko-terorističke organizacije „Отпор“, МУП RS Resor javne bezbednosti – Управа за аналитику, Београд, 2000.

касарни и „збратиме“ се са људима у униформама, што указује на ненасилни али свакако субверзивни карактер њихових активности.²³

Током успешно спроведене кампање, Отпор је обавио сав „прљави посао“ у борби са режимском пропагандом и тиме омогућио демократској опозицији Србије да се максимално концентрише на промовисање свог позитивног програма. „Отпор“ се распао после парламентарних избора, одмах након што су постале очигледне противречности датих обећања, а за његове лидере није било места у првим редовима политичке елите Србије. Многи од њих су постали инструктори за организовање „експрес-револуција“ од Киргистана до Либана.

Табела 1

Циљ субверзивне пропагандне операције	Циљ 1: Пропагандно деловање према јавном мњењу у Србији и Циљ 2: Смена власти у Србији
Ангажоване службе	Западне обавештајне службе
Ангажоване друге организације	Невладине организације
Примењене технике информационих операција	Психолошке операције
Мета информационих операција	Јавно мењење и гласачко тело у Р Србији
Тема психолошке операције	Персонализација противника и његова сатанизација да би се прикрили стварни мотиви
Обавештајне методе примењене за извођење информационих операција	(<i>Human Intelligence – HUMINT</i>), - агентурни рад (пропагандни рад и убеђивање представника власти, медија у СРЈ) <i>Open Sources Intelligence - OSINT</i> - опозициони медији
Време трајања операције	У ширем смислу, од оснивања Отпора: од октобра 1998. до октобра 2000. године У ужем смислу, од формирања међуресорне групе у Будимпешти: од јуна 1999. године до октобра 2000. године
Обим операције	Масовна операција регионалног нивоа
Примењена организација – институционална и ван институционална	Интересорна група (дипломатско-обавештајна) у Будимпешти Пропагандна група експерата у Будимпешти Канцеларија МРИ у Будимпешти

Анализом информационих операција западних обавештајних служби примењених према СРЈ, као у циљу промене власти у Србији октобра 2000. године, идентификоване су најупечатљивије особености субверзивних психолошких операција које обавештајне службе спроводу путем „обојене револуције“ у Србији.²⁴

1) изузетно висока финансијска подршка овом виду субверзивног деловања обавештајних служби

²³ Бујошевић Драган, Радовановић Иван, 5. октобар: двадесет и четири сата преврата, Медија центар, Београд, 2000, стр. 52–53.

²⁴ Pjotr Iljčenko "Ekspres-revolucija u Srbiji", Rušenje Republike Srpske, Besjeda, Banja Luka, 2008, str. 61. http://www.snsd.org/images/dokumenti/Publikacije/rusenje_republike_srpske.pdf

2) обавештајне службе пружиле су значајну финансијску, организациону и методолошку помоћ домаћим медијима и НВО у извођењу пропагандног рада,

3) у наведеној подршци обавештајне су службе, користећи „преносне каишеве“ задржале прикривеност свога ангажовања на плану финансирања, обуке и локације састанака,

4) обуку представника НВО реализовали су пензионисани представници обавештајне службе, састанци и обуке који су организовани, на различитим локацијама (Мађарска, Бугарска, Црна Гора), редовно су били под надзором агената страних служби

5) подршка медијима и НВО у потребној техници спроводи се прикривено, дипломатским каналима или преко представништва страних фирми или земаља,

6) у суседним земљама, стављане се у функцију мреже радио предајника са циљем да се у информативном простору Србије, емитовањем западних програма, изврши пробој прозападних информација које ће извршити утицај на домаће јавно мењење,

7) са почетком активног дела операције, обавештајне службе учествују у раду интересорне координационе групе која се формира у суседној земљи која координише целокупно деловање према објекту деловања

8) у суседној земљи се формира и експертска „пропагандна група“ састављена од више десетина стручњака за подршку домаћим медијима и НВО у извођењу психолошких операција,

9) путем утицајних агената, обавештајне службе активно, интензивно и циљано изводе психолошке операције у циљу врбовања и проналажења присталица жељних промена, првенствено у политичким, опозиционим, безбедносним структурама задуженим за очување правног поретка у земљи

Општи образац субверзивног обавештајног деловања у реализацији „обојених револуција“ применом психолошких операција, путем медија и невладиних организација, обухвата следеће фазе: 1) премрежавање циљане државе лажним невладиним организацијама, 2) монополизација медијског простора, 3) регрутација локалних извођача, 4) персонализација противника и његова сатанизација да би се прикрили стварни мотиви, 5) харангирање маса и испирање мозга, методологијом провокација и ескалација, 6) окупљање лажног узорка друштва на централном месту које је најпогодније за медијску манипулацију, 7) инсценирање „варнице“ и 8) инструментализација масе за насилно заузимање симболичних центара власти.

У организационом смислу, за извођење „обојених револуција“ на терену, морају да се реализују следеће активности, које обавештајне службе спроводе путем тајног финансирања и психолошких притисака: 1) окупљање опозиције око једне кључне фигуре; 2) врбовање представника актуелне власти, медија, новинара и представника безбедносних служби, 3) формирање партије масовног народног покрета – јаког „голијата“ који ће учествовати у акцијама грађанске непослушности (ненасилног отпора);

Закључак

У савременој примени информационих операција и обојених револуција, масовном применом финансијских и информатичких ресурса, постигло се максимално скраћење рока од почетка активног деловања операције (средина 1999. године) до

успешног завршетка операције (октобар 2000. године), што је нови рок за извођење овог вида субверзивног деловања, који данас износи од 1,5 до 2 године. На тај начин избегнуто је дугогодишње „лабораторијско узгајање“ дисидената и „пелцовање“ неколико генерација непријатељском пропагандом, као што је био случај са свргавањем Салвадора Аљендеа.

Најупечатљивија новина састоји се у томе да се, снажним спољним притиском, огромним прикривеним утицајем и финансирањем, формирају гиганти „партије-голијати“ које обухватају огроман број бирача из различитих слојева, привучених разним, често потпуно неспојивим и противречним обећањима. Мистерија механизма за уједињење таквих различитих покрета састоји се, у добро чуваној информацији о начину формирања и финансирања партије, која се после одрађеног „прљавог посла“ најчешће распада.

Детаљнија анализа ових фаза указује да су информационе операције, конкретно психолошке операције, незаменљиви чинилац скоро свих ових фаза и активности. Може да се каже да се највећи део припреме за извођење „обојених револуција“ изводи се путем информационих операција, најчешће техником психолошких операција, медијски, управљањем перцепцијом и утицајем на јавно мњење, обликовањем и наметање лажног друштвеног и политичког оквира.

Деловање страних обавештајних фактора и њихова улога у промени режима у Р. Србији више је него јасан доказ да информационо ратовање има изузетан значај у мирнодопским условима, односно у ситуацијама када нису у питању непосредне припреме за ратне сукобе. Информационо деловање ради утицаја на домаће и стране јавно мњење, у циљу остваривања политичких, економских, војних, или идеолошких циљева, данас представљају континуирану и свакодневну активност.

Информационе операције биле су и остале важна активност у спровођењу „Стратегије специјалног рата“, „Доктрине сукоба ниског интензитета“, „Стратегије посредног приступа“, „Концепта нератних операција“ и „меке моћи“. Примена информационих операција према СФРЈ, СРЈ и Републици Србији има дугорочни карактер, са великим бројем носилаца таквих дејстава како националних тако и наднационалних. Информационе операције често су представљале једу од најзаступљенијих форми офанзивног деловања супарничке стране према нашој земљи. С обзиром на као очекивање да ће се информационе операције убудуће примењивати још интензивније, прилагођавајући се потребама конкретног политичког тренутка и користећи реалне могућности које јој стоје на располагању, потребно је покренути активности на јачање доктринарних и институционалних капацитета за извођење информационих операција у циљу одбране Републике Србије.

Литература

[1] Andrić, Ivan. Intervju Stivu Jorku za film „Rušenje diktatora“, 30.11.2000. *Rušenje Republike Srpske*, Besjeda, Banja Luka, 2008.

[2] Бујошевић, Драган. Радовановић, Иван. *5. октобар: двадесет и четири сата прерата*, Медија центар, Београд, 2000.

[3] BBC Online, 6 July, 1999, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/387463.stm>

[4] Erlanger, Steven. „Milosevic, Trailing in Polls, Rails Against NATO,“ *New York Times*, September 20, 2000.

[5] „Клинтонов прстен око Србије“, *Новости*, 30. март 2014.

[6] Cohen, Rogen. “Who Really Brought Down Milosevic?“, *New York Times Magazine*, November 26, 2000.

<http://www.nytimes.com/2000/11/26/magazine/who-really-brought-down-milosevic.html>

[7] Iljčenkov, Pjotr. „Ekspres-revolucija u Srbiji“. *Rušenje Republike Srpske*, Besjeda, Banja Luka, 2008, http://www.snsd.org/images/dokumenti/Publikacije/rusenje_republike_srpske.pdf

[8] „Informacija o protivzakonitim delatnostima fašističko-terorističke organizacije „Otpor“, *MUP RS Resor javne bezbednosti – Uprava za analitiku*, Beograd, 2000.

[9] Мијатовић, Зоран. *Сачекуша за Србију*, Недељни Телеграф, Београд, 2007.

[10] Маршал, Тим. *Игра Сенки*, Самиздат Б92, Београд, 2002.

[11] Маријана, Milosavljević. „Janjičari globalizma, Otpor i izvoz revolucije“. *NIN*, 2.12.2004, http://starisajt.nspm.rs/PrenetiTekstovi/2004_nin_otpor.htm.

[12] Nevladine organizacije kao faktor izazivanja i upravljanja društvenim krizama i konfliktima, http://vendetablade.blogspot.com/2013/01/blog-post_4.html.

[13] „US Anti-Yugoslav Office Opens in Budapest“, *Tanjug*, Belgrade, August 21, 2000.

[14] Sharp, Gene *From Dictatorship To Democracy: A Conceptual Framework for Liberation.*, The Albert Einstein Institution, East Boston, First Edition, May 2002.